

Ikke alle naturmonumenter står ut fra omgivelsene. Noen «står inn» - eller skal vi si går ned?

Dyp dykk

i marmor og mudder

TEKST: Ulv Holbye redaksjonen@an.no
FOTO: Ulv Holbye, Francis Paulin, Kenneth Mjelle

Skulle vi stemme på nasjonalgrotte, ville Greftkjelen-Greftsprekka i Gildeskål vært blant favorittene. De to dype, alpine grottene er foreløpig skilt av en utilgjengelig, vannfylt bekkegang. I januar ble Greftsprekka dykket. Men forbindelsen venter stadig på å bli funnet.

Greftvatnet ovenfor Skauvollkrysset i Gildeskål har, som navnet sier, «greft» seg et underjordisk avløp. I dalen nedenfor antyder digre forsenkninger, pluss en diger og en knøttliten inngang, at marmoren er gjennomvannet med ganger og hulrom. Nesten 13 kilometer til sammen pr. i dag.

GRENSE MOT DET UKJENTE. Hvert fjell på jorda er sett av noen. Men på innsida har kanskje intet menneske ennå tent et lys. Grotter og dyphav er de siste utposter mot den ukjente planeten. Som «grotter» kan du være den første som setter spor helt nye steder under jorda. De vil stå i tusener av år.

Rundt neste sving skjer det alltid noe uventet. Ei sjakt i golv eller tak, et rom der flere ganger tar av, flotte mineralutfellinger, dryppstein, en dam, en underjordisk foss. Hele gangen kan stupe ned og fortsette under vann. Og selv ikke grottere har gjeller.

For det er vannet som har dannet grottene. Kalkstein og marmor er litt oppløselig i vann.

Vannet finner veier gjennom sprekker i fjellet, og når dypere vannløp blir etablert, tørregges ganger som kan utforskes av oss. Grottene ved Greftvatnet ble oppdaget nettopp fordi vatnet manglet avløp på kartet.

Etter å ha flyttet grensene i over tretti år, og kartlagt kilometervis med ganger, vet vi at Greftbekken renner lange strekk i vannfylte ganger. Det er en slik undervannspassasje som hindrer oss i å finne en fysisk forbindelse mellom de to grottene.

Greftkjelen er en monumental grotteportal. Greftsprekka er et lite «tjyvholl» på vel en halv ganger en meter, bortgjemt i hjørnet av en krateraktig fordypning i dalgolvet. Denne lille åpninga er korteste vei til den vannfylte seksjonen.

STUP OG SJAKTER. Fra åpninga ser du ned ei trang, dyp sjakt. Her trengs tau fra første stund. Du får god kontakt med fuktige vegger de første ti metrene du firer deg ned. Og her blir det skikkelig smalt, to centimeter klaring mot brystkassen min før det brått blir større. Først 35 meter under dagen når du flatt golv.

Greftsprekka er bratt og kompleks. Nesten to hundre meter med tau trengs til turen ned. Et par times vei nede i Greftsprekka hører du bekken klukke. Men den filtrer vekk før bunnen. Videre går tørrlagte ganger, halvfulle av fin silt. Grotting er en friluftaktivitet som gir deg fin brunfarge. For her må det krypes og smyges.

Til slutt står du ved en stillestående vannlås. Gangen går videre ned. Det er som U-røret under

FØLTE SEG NED. Foldet, blålig marmor lyser opp i dypet idet grotten er 17 meter nede.

en vask: Nedstrøms fins et overløp som bestemmer vannhøyden.

FOLDET MARMOR. Vi vet hvor overløpet til denne vannlåsen er: i Greftkjelen, knapt 80 meter unna i rett linje. Men her vil gangene absolutt ikke vil gå rett. Marmoren er foldet sammen i en serie store ombøyninger, der hver bøy stuper steilt mot sør. Foldet marmor danser også i dyppet der vi stirrer ned i klart grottevatn.

Og sånn var status for jakten på forbindelsen, da Mark Dougherty meldte sin interesse. Han er engelskmann av fødsel og grottedykkerutdannelse, men gift og bosatt i Sverige. Til hverdags

VAKKERT. Rør i stipet marmor i Greftsprekka. Skjønnheten er belønning for alt slitet. Formene i taket viser at vannet en gang strømmet opp her.

PÅ VEI INN. Mark Dougherty på vei inn i Greftsprekka. En snøskavl hadde lagt seg over sjakta, så inngangen måtte graves åpen.